

STM kirjaamo

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi kunnan velvollisuudesta järjestää paperittomien terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveysministeriö kutsui Valtakunnallisen sosiaali- ja terveydesalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) edustajan kuulemistilaisuuteen koskien ns. paperittomien terveydenhuollon järjestämistä. Suomen ratifioimien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä Suomen perustuslain perusteella Suomella on velvollisuus järjestää sen alueella oleville riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Suomi on kansainvälistynyt voimakkaasti viimeisen parin kolmen vuosikymmenen aikana. Suomeen on tullut muualta mm. erityisosajia ja opiskelijoita, joista osa jää Suomeen pysyvästi tai pitkäksi aikaa työ- tai opiskelujaksonsa päätyttyä. Sen lisäksi Suomeen tulee pakolaisia ja turvapaikan hakijoita maailman kriisialueilta. EU-kansalaisia koskee rajat ylittävän terveydenhuollon direktiivi, joka ratifioitiin v. 2014 alussa.

Suomessa asuu joko väliaikaisesti tai toistaiseksi henkilöitä, joilla ei ole nykylainsäädännön perusteella oikeutta muuhun kuin kiireelliseen hoitoon. Tällaisia ovat mm. henkilöt, jotka ovat maassa ilman oleskelu- tai työlupaa tai viisumia, tai joiden turvapaikkahakemus on evätty. Myös maassa oleskelevat Romanian ja Bulgarian romanit kuuluvat tähän ryhmään, koska heillä ei ole maansa sairausvakuutusta eikä näin ollen Euroopan yhteisön sairausvakuutuskorttia. Myös kiireellisestä hoidosta kunnalla on oikeus periä asiakkaalta hoidosta hoidon todellisia kustannuksia vastaava maksu.

Muu kuin kiireellinen hoito vaikuttaa merkittävästi väestön hyvinvointiin ja terveyteen. Mm. rokotukset ovat vaikuttaneet varsin paljon lasten terveyteen, Suomessa äitiysneuvolan terveystarkastusten ja synnytysten hyvän hoidon avulla äiti- ja lapsikuolleisuus ovat maailman pienimpien joukossa, sydän- ja verisuonitautien ennaltaehkäisy ja verenpaineen ja kolesterolin kohoamisen varhainen toteaminen ja hoito ovat vähentäneet sekä sydän- ja aivoinfarktien esiintyvyyttä, ja syöpäseulonnat rinta- ja kohdunkaulan syövän ilmaantuvuutta. Tuberkuloosi on saatu Suomessa asuvien joukosta kitkettyä systemaattisen hoidon avulla niin, että muutama vuosi sitten voitiin lopettaa BCG-rokotukset vastasyntyneiltä.

Jos henkilö on vain kiireellisen, päivystysluonteisen hoidon piirissä, hänellä on tavallista suurempi riski sairastua kroonisiin tauteihin, joita terveydenhuollon ennalta ehkäisevin toimin pystytään ehkäisemään ja siirtämään. Riskien seulonta äitiyshuollossa on erityisen tärkeää, sillä siinä turvataan paitsi äidin myös syntyvän lapsen terveys. Suun terveyden on todettu vaikuttavan mm. sydän- ja verisuonitautien puhkeamiseen. Infektioiden, mm. tuberkuloosin hoito, on paitsi henkilön omalle terveydelle kohtalokasta, myös henkilön lähipiirin kannalta tärkeää.

ETENE on laatinut syksyllä 2013 kannanoton, jossa se katsoi, että paperittomien henkilöiden hoito on Suomessa riittämätöntä. Tämä ei ole hoitoetiikan näkökulmasta hyväksyttävä vaihtoehto, sillä Suomi on ratifioidessaan sekä Euroopan että YK:n ihmisoikeussopimuksia sitoutunut maassa asuvien yhdenvertaiseen kohteluun ja riittäviin sosiaali- ja terveystalveluihin. ETENE totesi myös kannanotossaan, että kuntien toimintatavat poikkesivat toisistaan, mikä lisäsi lainsäädännön tärkeyttä.

ETENE esitti, että paperittomille henkilöille tarjotaan kiireellisen hoidon lisäksi muu välttämätön hoito ajoissa.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan henkilöille, jotka eivät muun lainsäädännön perusteella saa riittäviä terveystalveluita, turvataan terveydenhuollon ammattihenkilön toteamat välttämättömät terveystalvelut kiireellisen hoidon lisäksi. Tämä tarkoittaa raskaana olevien naisten oikeutta äitiysneuvolapalveluihin ja synnytysten hoitoa sekä kroonisten sairauksien hoitoa, ja alaikäisille turvataan samat terveystalvelut kuin alaikäisille, joilla on Suomessa kotikunta.

Lakiesityksessä kiinnitti huomiota muutamat seikat:

- 2 §, henkilöllinen soveltamisala: Lakia ei sovelleta henkilöön, jonka oleskelu Suomessa on tarkoitettu *tilapäiseksi*. Onko mahdollista, että kunta voi evätä henkilöltä terveystalvelut, jos se toteaa, että henkilö on tilapäisesti maassa sen perusteella, ettei hänellä ole edellytettyä oleskelulupaa (ns. kehäpäätelmä)
- 4 §: palvelujen tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon palveluihin hakeutuneen henkilön terveydentila ja *oleskelun kesto*. Jos henkilö ei pysty itse arvioimaan oleskelunsa kestoa eteenpäin, voidaanko tällä perusteella evätä oikeus terveystalveluihin.
- lakiesitystä lukiessa jää ihmettelemään, voidaanko terveystarkastus esim. määrävällein katsoa välttämättömäksi hoidoksi sairauksien, kuten syövän ja sydäntautien tunnistamiseksi. Suomalaisille tällaiset on turvattu työterveyshuollon ikäkausitarkastuksien ja nykyisin mm. työelämän ulkopuolella oleville henkilöille, ikääntyneille vanhuksille.

Neuvottelukunnan puolesta

Puheenjohtaja

Jaana Hallamaa

Pääsihteeri

Ritva Halila

Tiedoksi

STM/sosiaali- ja terveystalveluosasto
STM/perustalveluministeri
STM/AHE
Romaniasiaain neuvottelukunta

